

HUPI-HANKKEEN TARJOAMA KOULUN PERHEOHJAUS ASIAKKAIDEN KOKEMANA

Janni Truhponen ja
Sanna-Mari Saarinen
Opinnäytetyö, kevät 2018
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK) +
Kirkon nuorisotyönohjaajan virkakel-
poisuus

TIIVISTELMÄ

Saarinen, Sanna-Mari & Truhponen, Janni. Hupi-hankkeen tarjoama koulun perheohjaus asiakkaiden kokemana. Diak Etelä, Helsinki, kevät 2018, 40.s., 1 Liite. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyöntekijän virkakelpoisuus.

Tämä opinnäytetyö käsittelee Riihimäellä toteutuneen Huolenpitoa-hankkeen (Hupi-hanke) tarjoaman koulun perheohjauksen asiakaskokemuksia. Hupi-hanke oli koulutuksellista tasa-arvoa edistävä hanke, jonka tavoitteena oli luoda ja jalkauttaa Riihimäen kouluihin toimintamalleja, jotka voisivat auttaa muun muassa ennaltaehkäisemään koulujen välisiä eroavaisuuksia oppimistuloksissa, kehittämään turvallisempaa lähikoulua, kehittämään oppilaiden sosiaalisia taitoja sekä aktivoimaan oppilaita harrastamaan.

Koulun perheohjaus oli Hupi-hankkeen toimintamalleista vain yksi osa, mutta tärkeä sellainen. Palvelun tavoitteena oli antaa mahdollisimman nopeasti ja varhaisessa vaiheessa tukea, kun lapsen tai nuoren arjessa on huolenaiheita, joihin perheen omat keinot ja voimavarat eivät tunnu riittävän. Koulun perheohjaus saattoi olla vanhemmuuden tukemista, apua lapsen koulumotivaation löytämiseen tai tukea koulutaipaleen aloittamiseen.

Opinnäytetyö tehtiin haastatteleamalla kolmea palvelua saanutta asiakasperhettä. Annettu apu oli räätälöity jokaiselle perheelle heidän omien toiveidensa ja tarpeidensa mukaan. Haastatellut asiakasperheet olivat kokeneet palvelun myönteisenä ja kertoivat, että he olivat saaneet tarvitsemansa avun.

Vähäisestä otannasta huolimatta voimme todeta, että koulun perheohjaus koettiin suurimmaksi osin positiivisena palveluna. Se nähtiin hyvänä matalan kynnyksen palveluna ja sille toivottiin jatkoa pysyvänä toimintamuotona perheiden tukemiseen.

Avainsanat: Koulutuksellinen tasa-arvo, koulun perheohjaus, koulu, perhetyö

ABSTRACT

Saarinen, Sanna-Mari & Truhponen, Janni.(Hupi-hankkeen tarjoama koulun perheohjaus asiakkaiden kokemana) 40 p., 1 appendix. Language: Finnish. Helsinki, autumn 2018. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Program in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

This bachelor's thesis is about the city of Riihimäki's Huolenpitoa-project (later Hupi-project) and the schools family guidance it provided. The main goal in this thesis was to find out how the families that took part in Hupi-projects schools family guidance felt about the service it provided for them. Hupi-project's purpose was to improve educational equality. It's aim was to create and put in to practice procedures that could help to prevent differences in learning between different schools, develop safer schools, improve students social skills and activate the students to take part in hobbies.

Schools family guidance was only one part of the operating models of Hupi-project, but it was an important one. The aim of the service was to provide early support when there were concerns in the everyday life of a child or a young person, and where the family's own means and resources did not seem to be sufficient. The help that was provided through schools family guidance varied from supporting parenthood, to helping children with their homework and escorting them to school in the mornings.

This thesis was completed by doing interviews with three families that took part in schools family guidance. Schools family guidance offered help that was customised for the specific needs of the family. The feedback from the families about the schools family guidance was positive and every family that took part in our interview felt that they had gotten the help they needed.

Despite the small sampling, we can say that the school's family guidance was mostly perceived as a positive service. It was seen as a good low-threshold service and the families that we interviewed hoped that the schools family guidance would continue after the Hupi-project had ended.

Keywords; Educational equality, Schools family guidance, School, Family work

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	5
2 PERHE	7
2.1 Perheen määritelmä ja suomalainen perhekäsitys	7
2.2 Lapsuus ja nuoruus	8
2.3 Vanhemmuus	9
3 TUKITOIMET PERHEILLE	11
3.1 Perhetyön historia Suomessa.....	11
3.2 Perhetyön nykytilanne	11
3.3 Kirkon perhetyö	13
3.4 Varhainen puuttuminen	14
3.5 Huolen vyöhykkeet.....	15
4 KOULUTUKSELLINEN TASA-ARVO SYRJÄYTYMISTÄ EHKÄISEMÄSSÄ. 18	
4.1 Syrjäytyminen.....	18
4.2 Koulutuksellinen tasa-arvo	20
4.3 Hupi-hanke.....	21
4.4. Koulun perheohjaus	22
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	25
5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	25
5.2 Aineiston kerääminen.....	26
5.3 Aineiston analyysi.....	26
6 TULOKSET.....	28
6.1 Millaista apua Hupi-hankkeen perheohjaus on tarjonnut?	28
6.2 Miten annettu apu on koettu?	29
6.3 Haastatteluista nousseet kehitysideat.....	30
7 POHDINTA.....	32
7.1 Johtopäätökset.....	32
7.2 Luotettavuus ja eettisyys	33
7.3 Koulun perheohjaus seurakunnan tarjoamana palveluna?	34
LÄHTEET	36
LIITE 1: Haastattelurunko asiakkaille	41

1 JOHDANTO

Suomessa on koulutuksen saralla pyritty korkeaan osaamistasoon ja mahdollisimman pieniin eroihin oppimistulosten kohdalla peruskouluissa. Kuitenkin niin oppilaiden kuin koulujen väliset erot ovat olleet kuluneina vuosina kasvussa. Koulutuksellista tasa-arvoa on pyritty edistämään siten, että kaikilla on yhtenäiset mahdollisuudet opiskeluun riippumatta sukupuolesta, asuinpaikasta, sosio-ekonomisesta taustasta tai etnisestä taustasta. (Pulkkinen & Roihuvuo 2014, 52–53.)

Vaikka suomalaisten nuorten hyvinvointi on kansainvälisten vertailujen perusteella melko hyvällä tasolla, on pahoinvoinnin kasaantuminen yksilötasolla kasvanut ja moni nuori onkin syrjäytymisvaarassa yhteiskunnassamme (Isotalo & Ringman 2015, 9.)

Opinnäytetyössä tarkastelemme Riihimäen kaupungin koulutuksellista tasa-arvoa edistävän hankkeen, Huolenpitoa-hankkeen, (Hupi-hanke), järjestämään koulun perheohjausta. Hanke alkoi vuonna 2013 ja päättyi vuoden 2017 syksyllä. Opinnäytetyömme tarkoitus oli selvittää haastatteluiden kautta perheohjausta saaneiden asiakkaiden kokemuksia palvelusta. Halusimme kartoittaa, minkälaista palvelua asiakkaille on annettu ja miten se on koettu.

Koulun perheohjaus on kouluilta käsin kotiin annettavaa matalan kynnyksen ohjausta. Kotiin annettava perheohjaus voi sisältää muun muassa vanhemmuuden tukemista, perheen vuorovaikutuksen vahvistamista, oppilaan säännöllisen päivärytmin tukemista, harrastuksiin ohjaamista, perheen sosiaalisten verkostojen laajentamista sekä verkostoyhteistyötä. Palvelua räätälöidään jokaiselle perheen omien toiveiden ja tarpeiden mukaan. Perheet voivat itse ottaa suoraan yhteyttä koulun perheohjaajaan, mutta myös kuraattori tai terveydenhoitaja saattaa tarjota palvelua perheelle ongelmiin. Tarkoituksena oli puuttua pulmatilanteisiin, ennen kuin niistä tulee niin isoja, että lastensuojelullinen tarve herää.

Koulu on ympäristönä sellainen, että matalan kynnyksen sosiaalipalvelut tavoittavat lähes koko ikäluokan. Koulussa toteutuu myös matalan kynnyksen auttamisen idea, jonka takia perheohjausta tulisi järjestää juuri koulujen kautta. (Wallin 2011, 90.)

2 PERHE

2.1 Perheen määritelmä ja suomalainen perhekäsitys

Suomalainen perhekäsitys on montaa muuta maata suppeampi. Perheeksi lasketaan useimmiten ydinperhe eli vanhemmat ja lapset. Tämä rajaa ulkopuolelle kokonaan isovanhemmat, vaikka he asuisivatkin samassa taloudessa. Myös pelkästään avo- ja aviopuolisot muodostavat perheen, vaikka lapsia ei olisikaan. Myös alle 18-vuotias lapsi tai lapset ja heidän huoltajansa lasketaan perheeksi. Yksinhuoltajavanhemmat, jotka kasvattavat lapsensa ilma toista puolisoa, ovat myös perhe. Perheen aikuisten sukupuolella ei ole väliä. He voivat olla joko samaa sukupuolta tai eri sukupuolta. (Infopankki i.a.)

Käsitteenä perhettä ei ole helppo määritellä, sillä melkeinpä kaikilla ihmisillä on perheestä jonkin asteinen käsitys. Nämä käsitykset ovat kuitenkin vahvasti sidoksissa sekä niihin kokemuksiin, mitä jokaisella ihmisellä itsellään on perheistä, että siihen, millaisia perheitä he itse ovat nähneet. (Kontturi 1999.)

Kriittisessä perhetutkimuksessa perhettä on pohdittu niin käsitteenä kuin ilmiönä. Perheen käsite on laajentunut tämän ansiosta ja tutkimukset ovat näyttäneet, että perheet ovat moninaisempia kuin ne mielikuvat, joita perheestä usein on. Ihmisillä on silti arkielämässä varsin vakiintunut käsitys perheestä. (Yesilova 2009, 17–18.)

Myös eri kulttuureissa ja eri tieteenaloilla määritellään perhe eri tavoin. Monesti perhe nähdään yksikkönä, johon kuuluu yksi tai useampi vanhempi tai lapsi, joilla on keskinäinen tunneside ja jotka asuvat saman katon alla. Perheen olosuhteet muuttuvat helposti ajan myötä ja ydinperhe voi vaihtua tilanteeksi, jossa vanhempia onkin useampia ja myös uusia sisaruksia tulee mukaan kuvioihin. On myös mahdollista, että jostakin syystä vanhemmat eivät asu enää saman katon alla lapsen kanssa. (Järvinen & Lankinen & Taajamo & Veistilä & Virolainen 2012, 31.)

Nykyaikana perheet ovat moninaisia ja jo yli yksi kolmasosa kaikista perheistä on jollakin tapaa monimuotoisia. Monimuotoisiksi perheiksi voidaan luokitella esimerkiksi yhden vanhemman perheet, kahden kulttuurin perheet, uusperheet, adoptioperheet, sateenkaariperheet ja sijaisperheet. (Väestöliitto i.a.)

Ydinperheen aika ainoana hallitsevana mallina perheen määrittelyssä on siis ohi, sillä nykyään löytyy useita siitä poikkeavia perhemalleja, jotka ovat kulttuurissamme hyväksytyjä (Laakkonen 2010, 7). Kun määritellään, mikä on perhe, tuleekin määritelmässä nykyään huomioida yhtäläillä tasapuolisesti kaikki se monimuotoisuus, jota perheissä näkyy (Järvinen ym. 2012, 31).

2.2 Lapsuus ja nuoruus

YK:n lapsen oikeuksien sopimus määrittelee lapsen tarkoittavan kaikkia alle 18-vuotiaita. Sopimuksen mukaan lapsella on oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon. Tämä velvoittaa aikuisia toimimaan lapsen etujen mukaisesti sekä suojelemaan lapsia heidän oikeuksiinsa kohdistuvilta laiminlyönneiltä. (Lapsen oikeuksien sopimus i.a.)

Lastensuojelulain mukaan lapsi on alle 18-vuotias ja nuori 18–20-vuotias (Lastensuojelulaki 2007). Kun taas nuorisolaki määrittää, että kaikki alle 29-vuotiaat ovat nuoria, eikä alaikäraja ole asetettu (Nuorisolaki 2016). Lapsuutta ei voida määritellä pelkästään yhdellä tavalla, sillä käsitystä lapsuudesta määrittää aina myös sosiaalinen, kulttuurinen ja aikakauteen sidonnainen tulkinta (Lallukka 2003, 15).

Myöskään nuoruudelle ei ole olemassa yhtä ainoaa määritelmää ja sitä voidaan määritellä niin erilaisten ikärajojen kuin myös kehitys- tai elämänvaiheiden perusteella. Nuoruus nähdään usein elämänvaiheena, jossa henkilö ei ole enää lapsi, mutta ei vielä aikuinenkaan. (Leppälähti 2008,1.)

Lapsen elämässä perheen merkitys elää lapsen kehityksen myötä. Vaikka alkuun lapsi on täysin riippuvainen perheestään, niin hiljalleen kasvun ja kehityk-

sen myötä, lapsi itsenäistyy (Jokela & Pruuki, 2010, 7). Lapselle on hyvin tärkeää, että lapsen lähipiirissä on turvallisia aikuisia ihmisiä, sillä lapsi tiedostaa itsekin tarvitsevansa aikuisia. Näitä turvallisia aikuisia voivat olla lapsen vanhempien lisäksi esimerkiksi naapurit ja opettajat. (Jokela & Pruuki, 2010, 9.) Hupihankkeessa koulun perheohjausta tarjottiin peruskouluikäisille lapsille ja nuorille, eli 7–15 vuotiaille.

2.3 Vanhemmuus

Vanhemmuutta voidaan ajatella ilmiönä, joka on kehittynyt suhteessa kulttuuriin. Sitä opitaan, kehitetään ja luodaan sosiaalisessa toiminnassa. Vanhemmuus voidaan nähdä myös aikakauden sidonnaisena ja muuttavana ilmiönä. Vanhemmuuteen voidaan silti nähdä aina kuuluvan tiettyjä velvoitteita, kuten hoivan tarjoaminen lapselle. (Laakkonen 2010, 17–18.)

Perheille on avautunut uusia mahdollisuuksia yhteiskunnallisen murroksen aikaansaamien kulttuuri- ja toimintaympäristöjen muutosten mukana, mutta nämä muutokset ovat tuoneet mukanaan myös lisää vaatimuksia ja stressiä aiheuttavia tekijöitä. Varsinkin työelämässä tapahtuneet muutokset voivat heijastua vanhemmuuteen ja perhe-elämään, sillä työn vaativuuden kasvaminen voi syödä voimavaroja vanhemmuudelta. Työelämän ja perheen yhteensovittaminen voi olla nykyaikana haasteellista. (Rönkä & Kinnunen 2002, 4–5.)

Sosiaalisten verkostojen pientyminen aiheuttaa myös nykyään ongelmia vanhemmuuteen, sillä sukulaiset saattavat asua kaukana, eikä tukea tai neuvoja löydy läheltä. Myös perherakenteiden muutokset tuovat omat haasteensa niin perhe-elämään, kuin myös perheiden tukemiselle ja kohtaamiselle. (Rönkä & Kinnunen 2002, 4-5).

Vanhemmuus on nykyaikana haasteellista myös siksi, että vanhemmuuteen kohdistetaan joskus jopa keskenään ristiriitaisia odotuksia. Hyvään vanhemmuuteen ohjeistetaan paljon ja asiantuntijat antavat hyviä ohjeita, mutta eri ohjeet saattavat olla ristiriidoissa toistensa kanssa. Vanhempia saatetaan syyttää

puutteellisesta kasvatuksesta, mutta samaan aikaan toisaalla voidaan sanoa, että vanhempien merkitys on lapsen elämässä pienempi kuin esimerkiksi lapsen kaveripiirin. (Rönkä & Kinnunen 2002, 4.)

Tämänhetkiset tutkimustulokset osoittavat kuitenkin, että merkittävänä tekijänä lapsen hyvinvoinnissa korostuu edelleen vuorovaikutus vanhemman ja lapsen välillä, vaikka myös monet muutkin tekijät vaikuttavat lapsen hyvinvointiin. Joustavalla ja lasta kunnioittavalla vuorovaikutuksella, sekä turvallisten aikuisten läsnäololla on merkittävä rooli lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen kannalta. (Lahikainen & Paavonen 2011, 101–105.)

3 TUKITOIMET PERHEILLE

3.1 Perhetyön historia Suomessa

Noin vuosisadan ajan perhetyössä on näkynyt yhteiskunnan sosiaali- ja perhepoliittinen tilanne ja sen toteutus on ollut sidoksissa silloiselle aikakaudelle ominaiseen tapaan toimia. Kirkollista vaivaishoitoa ja maallista hyväntekeväisyystyötä voidaan pitää perhetyön varhaisimpina muotoina. Kansalaisliikkeet nostivat 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa esille suuria yhteiskunnallisia kysymyksiä, joissa nousi esille myös perhe-elämään liittyviä huolenaiheita. Alussa perhetyö olikin kansalaisjärjestöjen vastuulla ja vasta sotien jälkeen perhetyön toteuttaminen siirtyi kuntien tai valtion vastuulle. (Vuori & Nätkin 2007, 10.)

Toisen maailmansodan jälkeen valtio ja kunnat alkoivat organisoida perhetyötä korvaamalla ja jatkamalla kansalaisjärjestöjen työtä. Tämän myötä perhetyön asiantuntijuus laajeni entisestään ja syntyi uusia instituutioita samalla kun vanhojen järjestelmien, kuten koulujen ja terveydenhuollon, toiminta laajeni. (Vuori & Nätkin 2007, 14.)

3.2 Perhetyön nykytilanne

Perhetyö on lapsen ja perheen hyvinvoinnin tukemista, jonka tarkoituksena on vahvistaa koko perheen voimavaroja, sekä parantaa vuorovaikutusta. Perhetyöllä tuetaan niiden lasten ja nuorten terveyttä ja kehitystä, jotka tarvitsevat erityistä tukea. Perhetyö pyrkii tukemaan vanhemmuutta ja ohjaamaan niin lasten hoidossa ja kasvatuksessa, kuin kodin ja arjen hallinnassa. Sen avulla ennaltaehkäistään syrjäytymistä. Perhetyön varhaisen tuen avulla on mahdollista ennaltaehkäistä ongelmien vaikeutumista, syrjäytymistä ja erityispalveluiden tarvetta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos B i.a.)

Kun palvelujen painopiste on siirtynyt perhetyöhön ja muihin kotiin vietäviin palveluihin, on korjaavien palvelujen tarve vähentynyt ja samalla sosiaalihuollon

kokonaiskustannukset ovat pienentyneet. Perhetyö voi olla luonteeltaan ennaltaehkäisevää tai korjaavaa työtä. Perhetyön järjestäminen on hoidettu eri kunnissa eri tavoin, mutta yleisimmin perhetyö toteutetaan sosiaalitoimen, neuvolan, päivähoidon tai koulun yhteydessä. (Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos B i.a.)

Perhetyöhön sisältyy valistamista, ohjaamista ja kasvatusta. Perhetyössä perhettä autetaan, palvellaan, valmennetaan ja sitä aktivoidaan ja konsultoidaan. Perheen tilannetta ja toimivuutta voidaan arvioida perhettä tarkkailemalla. Ongelmat pyritään ensisijaisesti ennaltaehkäisemään, mutta mikäli niitä ilmenee, pyritään tilanne korjaamaan.

Mikäli mahdollista, niin perhe yritetään pitää koossa, mutta toisinaan tilanteen niin vaatiessa perhe joudutaan erottamaan. (Vuori & Nätkin 2007, 8.)

Vahvin perustelu perhetyölle on lapsen hyvinvointi ja etu, suurin osa perhetyöstä kohdistuu juuri lapsiperheisiin. Pariskuntien kanssa työskentely tapahtuu usein siksi, että mahdollisen eronkin jälkeen vanhemmuus jatkuisi ja lapsen etu olisi turvattu. (Vuori & Nätkin 2007, 8.)

Lastensuojelun asiakkuus ei ole edellytys perhetyön palveluiden saamiselle, sillä perhetyö on sosiaalihuoltolain mukainen palvelu (Sosiaalihuoltolaki 2014). Lastensuojelun asiakkuus ei kuitenkaan ole este perhetyön saamiselle, sillä lastensuojelun asiakkailla on oikeus saada sosiaalihuoltolain mukaista perhetyötä tai lastensuojelulain mukaista tehostettua perhetyötä. (Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos i.a.)

Monissa kunnissa ennaltaehkäisevä perhetyö on vakiinnuttanut asemansa lastensuojelun ja sen ulkopuolisen asiakaskunnan välillä. Ennaltaehkäisevällä perhetyöllä on mahdollista ehkäistä perheen päätyminen lastensuojelun asiakkuuteen. Koska se ei ole sidottu lastensuojelun asiakkuuteen, sen avulla voidaan tarjota apua myös niille perheille, jotka tarvitsevat tukea arjen pienempiin ongelmatilanteisiin ja muutoin jäisivät sitä ilman. (Karjalainen 2013, 1-2.)

Aino Virman on tarkastellut opinnäytetyössään Järvenpään Saunakallion koulun koulutuksellista tasa-arvoa edistävän KOTA-hankkeen perhetyötä. Perhetyö on siellä koettu toimivaksi ja merkitykselliseksi. Haastateltavat olivatkin ilmaisseet huolensa siitä, miten perhetyölle käy kun hanke ja hankerahoitus päättyvät. Siellä koulun työntekijät kokivat, että perheohjauksen vakiinnuttaminen osaksi pysyvää toimintaa olisi tervetullutta. (Virman 2016, 62.)

Suvi-Tuulia Ahonen on tehnyt opinnäytetyön Tuusulan kunnan koululaisten perhetyöntekijöiden toimenkuvan uudistuksesta. Tutkimuksessa tehtyjen haastattelujen pohjalta on noussut esiin perhetyöntekijöiden suuri merkitys koulun ja kodin välisen yhteistyön turvaamisessa. Koululaiset ovat hyötäneet perhetyöstä itsetunnon nousun ja itseluottamuksen kasvun kautta ja lisäksi sen on koettu vaikuttaneen vanhempien voimavarojen lisääntymiseen ja vanhemmuudessa jaksamiseen. (Ahonen 2012.)

3.3 Kirkon perhetyö

Kirkon perhetyön on tarkoitus vahvistaa perheiden hengellistä elämää, kasvua ihmisenä, keskinäistä välittämistä ja kunnioitusta, vaikeissa elämäntilanteissa jaksamista ja yhteyttä seurakuntaan. (Sakasti i.a.) Kirkon perhetyön perustana toimii Raamatun ihmiskuva ja käsitys elämästä, joissa molemmissa merkittävässä osassa ovat ajatukset ihmisarvosta, yhteydestä Jumalaan, muihin ihmisiin, sekä seurakuntaa. Vastuu lapsista ja eläminen osana yhteisöä on Raamatussa itsestään selvä asia ja ihmisillä on vastuu omien lastensa lisäksi myös muiden lapsista. (Vihanninjoki 2014, 13).

Seurakunnan perhetyössä painitaan pitkälti samojen ongelmien kanssa kuin kunnan sosiaalityössä. Seurakunnan perhetyö on luonteeltaan ennaltaehkäisevää ja se mielletään usein lapsilähtöisemmäksi.

Seurakunnan perhetyöntekijä eroaa tehtäviltään muiden toimijoiden perhetyöntekijöistä. Seurakunnan perhetyön erityispiirteitä ovat hengellinen tuki, sielunhoito ja hartaudet. (Lindgren 2007, 54-62.) Perhetyöstä seurakunnissa voivat vastata joko lastenohjaajat, diakonit, papit tai perhetyöntekijät. Perhetyö seura-

kunnissa kuuluu ennaltaehkäisevän ja varhaisen tukemisen alueelle. (Vihanninjoki 2014, 13).

Diakonisessa perhetyössä perhe mielletään diakoniatyöntekijöiden toimesta kokonaisuudeksi, joka muodostuu yksilöistä. Tämän vuoksi yhdenkin perheenjäsenen saama apu vaikuttaa koko perheeseen. Diakoninen perhetyö etsii niitä perheitä, jotka tarvitsevat apua, mutta ovat toiminnan ulkopuolella. Diakonisen perhetyön tehtävä on ennaltaehkäistä ongelmia vanhemmuuden vahvistamisen kautta. Diakonisen perhetyön asiakkaita ovat useimmiten ne perheet, jotka tarvitsevat myös lastensuojelun tukitoimia. Tämän vuoksi diakoninen perhetyö näyttääkin kallistuvan enemmän korjaavan kuin ennaltaehkäisevän työn puolelle. Diakoniatyön kautta on mahdollista antaa myös taloudellista apua sitä tarvitseville perheille. (Hämäläinen & Koistinen 2012, 8.)

Perhetyötä seurakunnissa tekevät myös perheasiain neuvottelukeskukset. Terapeuttisen keskustelun avulla ne tarjoavat mahdollisuuden selvittää parisuhteisiin, perheisiin ja henkilökohtaiseen elämään liittyviä asioita. Keskusteluihin on mahdollista osallistua joko yksin, pariskunnittain, tai koko perheen voimin. Perheasiain neuvottelukeskukset tarjoavat myös perheasioiden sovitteluja ja järjestävät eroryhmiä. Palvelu on luottamuksellista, eikä asiakkaaksi päästäkseen tarvitse kuulua seurakuntaan. (Hämeenlinnan seurakunnat i.a.)

3.4 Varhainen puuttuminen

Motiivina perhetyöhön hakeutumiseen toimii usein huoli perheestä ja erityisesti lapsesta. Huoli pohjautuu tietoon niistä ongelmista ja riskeistä, jotka perheitä uhkaavat ja näitä tarkastelemalla saadulle tiedolle siitä millainen on puolestaan toimiva ja hyvä perhe. (Vuori & Nätkin 2007, 18).

Varhainen puuttuminen tuli osaksi lastensuojelulakia vuoden 2008 alussa ja se onkin tällä hetkellä vakiinnuttanut asemansa sosiaali- ja kasvatustieteiden ammattikäytännöissä. Yhteiskunta edellyttää että kansalaiset toimisivat itseään säätele-

vinä subjekteina ja varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisevä työ ovat täsmäkeinoja tällaisten kansalaisten kasvun tukemiseen. Eniten tukea kasvamiseen tarvitset syrjäytymisvaarassa olevat nuoret ja tämän takia sosiaali- ja kasvatustalan ammattilaisia koulutetaan huomioimaan pienetkin varoitusmerkit. (Satka 2011, 62.) Tukena tällaisessa huomioimisessa on esimerkiksi huolen vyöhykkeistö, joiden avulla työntekijä voi jäsentää lasta tai nuorta koskevan huolensa astetta ja arvioida omien auttamismahdollisuuksiensa riittävyttä. Huolen vyöhykkeitä ei tule kuitenkaan käyttää kenenkään luokittelun tai rekisteröinnin välineenä, vaan se on tarkoitettu ainoastaan työntekijöille työvälineeksi heidän oman huolensa tarkasteluun ja yhteistyötarpeiden jäsentelyyn. (Eriksson & Arnkil 2005, 25.)

3.5 Huolen vyöhykkeet

Huolen vyöhykkeet on jaettu neljään osaan joista jokainen kuvastaa suurenessa määrin huolen vahvuutta. Ääripäinä ovat ei huolta vyöhyke ja suuren huolen vyöhyke. Huolen vyöhykkeistä oleva pieni kaavio on oiva apu työntekijälle jäsenellä ja määrittellä oman huolensa astetta. Huolen vyöhykkeistä kertovaan taulukkoon on myös jäsenelty tarkentavia ja selventäviä lauseita joiden kautta omaa huolta on helpompi määrittää. Suuren huolen vyöhykkeellä oltaessa yhteys lastensuojeluun on lähes välttämätön. Mikään ei tietenkään estä ottamasta yhteyttä lastensuojeluun jo aikaisemmassa vaiheessa, mutta se kuinka paljon apua sieltä saa, riippuu resursseista. Tämän takia matalan kynnyksen palveluita tarvitaan, jotta alkavaan huoleen voidaan puuttua jo hyvissä ajoin, ennen kuin tilanne eskaloituu.

Hupi-hankkeen perheohjauksen tarkoitus oli toimia tilanteissa, joissa liikuttiin pienen huolen ja tuntevan huolen asteikoilla. Tuntevan huolen ja suuren huolen asteikolla liikuttaessa, ohjattiin asiakasperhe muihin sosiaalipalveluihin.

Ei huolta vyöhykkeellä ihmisellä on kokemus, että asiat suhteessa toiseen ihmiseen tai yhteisöön ovat hyvin ja oma suhde henkilöön on toimiva. Lasten kanssa työskentelevillä, tämä tarkoittaa sitä, että he kokevat omaavansa tietotaitoa

lapsen kehityksen ja kasvun tukemiseen. He myös huomaavat asioiden ja toiminnan sujuvan toivotusti. (Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos A i.a.)

Pienen huolen vyöhykkeellä ihmisellä on mielessään välillä tai toistuvasti pieni huoli tai pieni ihmettely. Ihminen kuitenkin luottaa omiin mahdollisuuksiinsa auttaa ja työskentely, sekä halutut muutokset tilannetta koskien ovat kuitenkin mahdollisia toteuttaa ainakin melko omatoimisesti, eikä erityiselle tuelle ole suurempaa tarvetta. (Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos A i.a.)

Tuntuva huolen vyöhykkeellä ihmisen huoli on kasvavaa ja hän kokee tarvitsevänsä enemmän tukea sekä kontrollia. Ihminen saattaa kuitenkin kokea myös epävarmuutta ja pelkoa siitä, että onko tilanne oikeasti niin huono vai liioitteleeko hän. Tämä huolen vyöhyke on melko epäselvä, sillä ei välttämättä tiedetä, että ongelma pieni vai suuri ja mikä olisi paras tapa lähteä ratkaisemaan sitä. Tällä alueella selvää on vain se, että tilanne ei ole enää omassa hallinnassa. Tältä vyöhykkeeltä pois pääsyyn tarvitaan apua ja yhteistoimintaa. (Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos A i.a.)

Suuren huolen vyöhykkeellä ihminen kokee, että omat keinot auttaa, eivät enää riitä ja, että tilanne vaatii välitöntä muutosta, jotta voidaan välttää mahdollinen suuri uhka, mikä aiheuttaa välitöntä vaaraa. Ongelmallisten tilanteiden pitkittyessä, voidaan siirtyä tuntuva huolen vyöhykkeeltä suuren huolen vyöhykkeelle, tällöin on tärkeää, että yhteistyötahot tulevat mahdollisimman pian mukaan toimintaan. Mikäli taas suuri huoli herää heti alussa, niin kriisityömenetelmien käyttöönotto ja tiivis yhteistyö muiden tilanteessa tarvittavien tahojen kanssa on tärkeää. (Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos A i.a.)

TAULUKKO 1. Huolen vyöhykkeet

Ei huolta 1	Pieni huoli 2	Tuntuva huoli 3	Suuri huoli 4
Ei huolta lainkaan.	Huoli tai ihmettely käynyt mielessä. Luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä. Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Huoli on tuntuva. Omat voimavarat ovat ehtymässä. Lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Huoli on erittäin suuri. Omat keinot ovat lopussa. Tilanteeseen on saatava muutos heti.

4 KOULUTUKSELLINEN TASA-ARVO SYRJÄYTYMISTÄ EHKÄISEMÄSSÄ

4.1 Syrjäytyminen

Kansainvälisten vertailujen perusteella suomalaisten nuorten hyvinvointi on melko hyvällä tasolla, mutta samaan aikaan tutkimuksista käy ilmi, että hyvinvointi on kasaantunut joillekin yksilöille ja pahoinvointi toisille. Monet suomalaisnuoret ovatkin syrjäytymisvaarassa yhteiskunnassamme. (Isotalo & Ringman 2015, 9.)

Syrjäytymistä voidaan määritellä eri tavoin, siksi syrjäytyneiden määrää on vaikea arvioida, sillä syrjäytymisellä ei ole vakiintunutta määritelmää. Syrjäytyminen on myös hyvin tulkinnanvarainen käsite, mutta se nähdään yleensä kielteisenä asiana. Pääsääntöisesti voidaan ajatella, että se kuvastaa tilannetta jossa yksilö vastoin omaa tahtoaan jää syrjään yhteiskunnassa normaaleina pidetyistä sosiaalisista toiminnoista. Toisinaan yksilö kuitenkin saattaa myös jättäytyä syrjään jostakin omasta tahdostaan, esimerkiksi työelämästä. (Kuusisto 2016, 8.)

Syrjäytyminen johtuu harvemmin pelkästään yhdestä tekijästä, vaan se on useamman hyvinvoinnin kannalta merkittävän tekijän puutteen summa. Riskitekijöinä syrjäytymisen kannalta voidaan pitää muun muassa matalaa koulutustasoa ja pitkäaikaistyöttömyyttä, sekä toimeentuloon liittyviä ongelmia. Syrjäytymiseen liittyy usein niin kulttuurillisia, sosiaalisia, terveydellisiä ja taloudellisia tekijöitä. Useimmiten syrjäytyminen alkaa silloin kun yhden ihmisen kohdalle sattuu paljon erilaista huono-osaisuutta ja ihmisen elämän hallinta alkaa heikentyä tämän vuoksi. (Terveyden ja hyvinvoinnin Laitos C i.a.)

Kun puhutaan nuorten syrjäytymisestä, puhutaan useimmiten syrjäytymisriskistä, eli niistä tekijöistä, joilla mahdollisesti on vaikutusta myöhemmässä elämässä yksilön huono-osaisuuteen. Nuorella huono-osaisuus on harvoin ehtinyt kasaautumaan niin paljoa, että syrjäytymisen määritelmät toteutuisivat hänen kohdallaan. (Notkola ym. 2013, 56.)

Syrjäytymistä voidaan tarkastella useampien eri näkökulmien kautta, mutta nämä voidaan jakaa karkeasti kahteen eri ryhmään; yksilölähtöiseen sekä makrotason tarkastelunäkökulmaan. Kun syrjäytymistä tarkastellaan yksilölähtöisestä näkökulmasta, korostuu tarkastelussa se prosessi, joka syrjäytymiseen johtaa, sekä siihen liittyvät erilaiset tekijät, kuten esimerkiksi kodin kasvuolosuhteet ja psykososiaaliset tekijät. Mikäli syrjäytymistä puolestaan tarkastellaan makrotasolla niin rakenteellisten tekijöiden, kuten sosioekonomisen taustan, koulutuksen ja alueellisten erojen vaikutukset korostuvat. (Alatupa & Karppinen & Keltikangas-Järvinen & Savioja 2007, 117.)

Sosiaalipalveluilla on merkittävä rooli kun tarkastellaan syrjäytymisen ehkäisyä. Sosiaalipalvelut ovat pääsääntöisesti asiakkaiden toimeentulon ja asumisen turvaamista, heidän elämänhallintansa ja mielenterveytensä tukemista, tai heidän sosiaalisten suhteidensa ja keskinäisten vuorovaikutustaitojensa tukemista. Jokainen näistä sosiaalipalveluiden eri osa-alueesta on tärkeä, kun puhutaan syrjäytymisen ehkäisystä. Syrjäytymisen ehkäisyssä riskitekijöiden poistaminen ja syrjäytymiseltä suojaavien tekijöiden vahvistaminen on merkittävässä roolissa. (Notkola ym. 2013, 86.)

Eduskunnan tarkastusvaliokunnan syrjäytymistä ja sen ehkäisyä käsittelevässä julkaisussa todetaan, että palvelujen kehittämisessä pitäisi keskittyä sellaisien ennaltaehkäisevien julkisten palveluiden kehittämiseen, joiden pääpainona on lasten, nuorten ja perheiden tukeminen. Kun peruspalveluita kehitetään, on mahdollista lyhentää ongelmien kestoja, mikä puolestaan on taloudellisesti kannattavampaa, kuin tilanne, jossa ongelmat pitkittyvät niin, että tulee tarve kalliiden erikoispalveluiden käyttöön. (Notkola ym. 2013,8.)

Ennaltaehkäisy- ja puuttumisyrittämisestä huolimatta nuorten syrjäytyminen on yhä suuri yhteiskunnallinen ongelma, siksi tarvitaan kipeästi uusia malleja syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn ja siihen puuttumiseen. (Isotalo & Ringman 2015, 11.)

4.2 Koulutuksellinen tasa-arvo

Suomessa on koulutuksen saralla pyritty korkeaan osaamistasoon ja mahdollisimman pieniin eroihin oppimistulosten kohdalla peruskouluissa. Kuitenkin niin oppilaiden kuin koulujen väliset erot ovat olleet kuluneina vuosina kasvussa. Koulutuksellista tasa-arvoa on pyritty edistämään siten, että kaikilla on yhtenäiset mahdollisuudet opiskeluun riippumatta sukupuolesta, asuinpaikasta, sosioekonomisesta taustasta tai etnisestä taustasta. (Pulkinen & Roihuvuo 2014, 52-53.) Suomessa peruskoulun tarkoitus on tukea oppilaiden kasvua inhimillisyyteen ja eettisyyteen. Sen tarkoitus on myös edistää niin yhteiskunnallista tasa-arvoa kuin myös sivistystä. (Jokela & Pruuki, 2010, 79.)

Perusopetuksen oppimistuloksissa ei saisi olla systemaattisia eroja sukupuolen, alueen tai väestöryhmien välillä, sillä tällaiset erot heijastelevat eriarvoistuneita mahdollisuuksia oppimisen suhteen. Arviointien pohjalta voidaan kuitenkin todeta, että tasa-arvo ei toteudu täysin millään näistä alueista. (Pulkinen & Roihuvuo 2014, 55)

Erot koulujen välillä näkyvät niin kansallisella kuin paikallisella tasolla. Kuitenkin siinä missä ennen koulutuksellinen hyväosaisuus oli keskittynyt vauraille kaupunkiseuduille ja heikko koulutustaso nähtiin enemmän syrjäisempien alueiden ongelmana, on nykyään nähtävissä, että erot koulutuksen suhteen tulevat esille yhä vahvemmin kaupunkiseutujen sisällä ja kaupunginosien väliset erot ovat kasvaneet huomattavasti. (Pulkinen & Roihuvuo 2014, 57.)

Suomalaiset nuoret ovat maailman kärkilistoilla kun kyse on koulutuksesta. Kuitenkin alakoulusta siirryttäessä yläkouluun nuorten pahoinvointi kasvaa. Varsinkin tytöillä koulunkäyntiin suhtautuminen muuttuu kriittisemmäksi, perheen kanssa vietetyt yhteiset ruokahetket harvenevat ja liikunnallinen aktiivisuus romahtaa. Vuorovaikutus nuoren ja muun perheen välillä takkuilee tai saattaa olla katkonainen. Tilanne näkyy myös lastensuojelussa, sillä yli 13-vuotiaiden huostaanotot ovat lisääntyneet 2000-luvulla ikäluokkaan suhteutettuna lähes kaksinkertaisesti. (Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2016, 147.)

Suomalaiset koulut ovat kansainvälisesti vertailtuna varsin tasalaatuisia, mikä johtunee korkeasta opettajankoulutuksesta, erityisopetuksesta sekä lähikoulujärjestelmästä, joka vähentää oppilaiden koulukohtaista valikoitumista. Viime aikoina on kuitenkin huomattu koulukohtaisten erojen lievää kasvua, varsinkin oppimistulosten päättövaiheen arvioinneissa. Tästä on haitta toisen asteen opintoihin siirryttäessä, sillä päättötodistuksen arvosanat ovat sisäänpääsyn perusteena oppilaitoksiin. Vaihtelevat arviointikäytännöt ja -perusteet asettavat siis oppilaat eriarvoiseen asemaan koulusta riippuen. (Lapsiasiavaltuuden vuosikirja 2016, 21.)

Kasvava maahanmuutto lisää myös eriarvoisuutta oppilaiden välille, sillä on huomattu että maahanmuuttajanuorilla on usein puutteellinen lukutaito. Ero maahanmuuttajataustaisten ja muiden nuorten osaamisen välillä on Suomessa Pohjoismaista kaikkein suurin. Koulutuksellisen tasa-arvon kannalta katsottuna tällä on suuri merkitys, sillä kilpailu jatko-opinnoista ja työpaikoista käydään pääosin maan sisällä. (Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2016, 21.)

Perhepalveluiden merkitys lapsen tai nuoren koulunkäynnin kannalta on suuri, sillä perheolot vaikuttavat myös lapsen tai nuoren sopeutumisessa kouluun, mikä puolestaan vaikuttaa koulumenestykseen ja myöhempisiin opintoihin, sekä lapsen tai nuoren tulevaan työuraan. Kuitenkin koulussa tarjottavat oppilashuoltopalvelut ja myös ne koulun ulkopuoliset sosiaalipalvelut, joilla pyritään tukemaan lapsen ja nuoren elämänhallintaa, voivat vaikuttaa positiivisesti nuoren koulunkäyntiin. (Notkola ym. 2013, 89)

4.3 Hupi-hanke

Huolenpitoa-hanke eli lyhennettynä Hupi-hanke oli Riihimäellä koulutuksellista tasa-arvoa kehittävä hanke, joka alkoi vuonna 2013 ja päättyi syksyllä 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi hankkeelle rahoituksen. Hankkeen tavoite oli luoda ja jalkauttaa Riihimäen kouluihin toimintamalleja, jotka voisivat auttaa muun muassa ennaltaehkäisemään koulujen välisiä eroavaisuuksia oppimistuloksissa, kehittämään turvallisempaa lähikoulua, kehittämään oppilaiden sosiaa-

lisiä taitoja sekä aktivoimaan oppilaita harrastamaan. Työntekijöitä hankkeessa oli hankekoordinaattorin lisäksi kolme perheohjaajaa, erityisnuorisotyöntekijä sekä koulunkäyntiohjaaja (Saloranta & Näsman 2017).

Riihimäellä on kahdeksan alakoulua ja kolme yläkoulua. Hupi-hanke toimi aluksi kolmessa alakoulussa, mutta myöhemmin vain kahdessa, yhden työntekijän jäätyä pois ja hankkeen rahoituksen muututtua. Nämä kolme koulua valittiin vertailemalla Riihimäen peruskoulujen lähiympäristön sosioekonomista taustaa kuvaavien indikaattoreiden lukuja koko maan keskiarvoon. Vertailukohteena olevat indikaattorit olivat koulun lähialueen vain perusasteen koulutuksen suorittaneiden 30–54-vuotiaiden osuus ikäluokasta, koulun lähialueen työttömyysaste ja koulun lähialueen muiden kuin suomen-, ruotsin- ja saamenkielisten henkilöiden osuus. Näillä valituilla kouluilla indikaattoreiden lukemat olivat suuremmat kuin koko maan keskiarvo vähintään kahdelta vertailukohteelta. (Saloranta & Näsman 2017.)

Hupi-hankkeen tarjoamasta koulun perheohjauksesta ei tiedotettu laajasti, vaan sitä mainostettiin kohdekouluilla vanhempainillassa ja opettajankokouksissa, sekä ammatillisissa sidosryhmissä. Syynä tähän oli se, että palvelua pystyttiin tarjoamaan vain niille kouluille jotka täyttivät koulutuksellisen tasa-arvon valtionavustuksen kriteerit. Koulun perheohjausta pyrittiin mainostamaan siten, että siitä ei alunperinkään syntyisi vääriä mielikuvia. Tärkeimpänä tiedottamisen apuvälineinä toimivat esitteet ja muut oheismateriaalit. (Saloranta & Näsman 2017.)

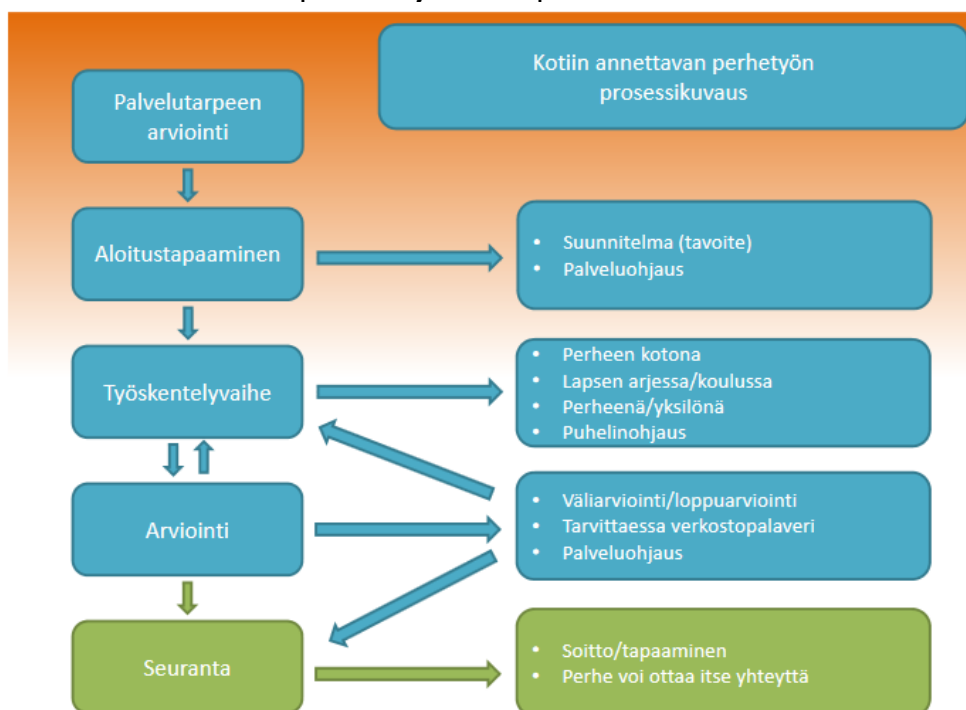
4.4. Koulun perheohjaus

Koulun perheohjaus on koululta käsin kotiin annettavaa ohjausta. Palvelun tavoitteena oli antaa mahdollisimman nopeasti ja varhaisessa vaiheessa tukea, kun lapsen tai nuoren arjessa on huolenaiheita, joihin perheen omat keinot ja voimavarat eivät tunnu riittävän. Työn tavoitteet sovittiin yhdessä lapsen, nuoren ja perheen kanssa. Kotiin annettava perheohjaus saattoi sisältää muun muassa vanhemmuuden tukemista, perheen vuorovaikutuksen vahvistamista, op-

pilaan säännöllisen päivärytmin tukemista, harrastuksiin ohjaamista, perheen sosiaalisten verkostojen laajentamista sekä verkostoyhteistyötä. (Riihimäki i.a.)

Koulun perheohjaukseen hakeutuminen pyrittiin tekemään mahdollisimman helppoksi. Perhe pystyi itse ottamaan suoraan yhteyttä perheohjaajaan Helmioppilashallintojärjestelmän kautta tai soittamalla. Myös kuraattori, terveydenhoitaja tai koulun muu henkilökunta saattoi ohjeistaa perheitä koulun perheohjauksen pariin. Yhteydenoton jälkeen perheohjaaja sopi tapaamisen, joko koululle tai perheen kotiin ja suoritti palvelutarpeen arvioinnin. Kaikkien perheiden kanssa työskentely ei alkanut, joko perheiden omasta tahdosta tai sitten he eivät osuneet perheohjauksen kohderyhmään, jolloin heidät ohjattiin muihin sosiaalipalveluihin. Työskentelyvaiheessa perheohjaaja toimi yhdessä perheen kanssa laaditun suunnitelman mukaan tavaten nuorta ja vanhempia yksin ja erikseen. Kolmen kuukauden työskentelyvaiheen jälkeen tehtiin arviointi, jonka jälkeen palvelu joko päätettiin onnistuneena tai sitä jatkettiin, riippuen tietenkin perheen tarpeista ja toiveista. Päätösvaiheen jälkeen perheohjaaja sopi perheen kanssa seurannasta, kyselisikö perheohjaaja myöhemmin perheen kuulumisia vai ottaisiko perhe uudelleen yhteyttä tarvittaessa. (Saloranta & Näsman 2017.)

TAULUKKO 2. Koulun perheohjauksen prosessikuvaus

Koulun perheohjaajilla oli taustallaan sosionomin pätevyys. Työ vaihteli tilanteiden mukaan. Koulun perheohjaus saattoi olla esimerkiksi väliintuloa ja varhaista tukea yksilölle tai yleistä ja ennakoivaa, koko yhteisöön vaikuttavaa. (Wallin 2011, 94.) Koulun perheohjaaja ei ollut kouluilla vain ratkomassa ongelmia perheiden kanssa, vaan hän työntekijänä osallistui luontevasti myös koulun arkeen. Tästä esimerkkinä ovat Hupi-hankkeen perheohjaajien pitämät Friends-tunnit, joissa vahvistettiin lasten omia tunnetaitoja ja vuorovaikutuskykyjä. Lisäksi ohjaajat pitivät avoimia olohuoneita kerran viikossa, jossa alakouluikäisille lapsille on tarjottu iltapäiväksi hieman ohjelmaa ja välipalaa. Avoimissa olohuoneissa lapsilla oli mahdollisuus tehdä läksyjä ja leikkiä yhdessä muiden lasten kanssa. Näin työntekijä tuli tutuksi lapsille ja madalsi ennestään kynnystä hakea apua. (Saloranta & Näsman 2017.)

Lukuvuonna 2016–2017 kaiken kaikkiaan 31 perhettä ohjautui koulun perheohjaukseen. Näistä perheistä viisi kieltäytyi itse palvelusta ja neljä perhettä ohjattiin hankkeen työntekijöiden toimesta eteenpäin toisten palveluiden piiriin. Kahden perheen kanssa päätettiin yhteisymmärryksessä, että muut palvelut ovat koulun perheohjaukseen paremmin soveltuvia tilanteeseen nähden. Tämä tarkoittaa siis sitä, että varsinainen työskentely aloitettiin yhteensä 20 perheen kanssa. (Saloranta & Näsman 2017.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksemme tarkoitus oli kerätä koulun perheohjauksessa mukana olleilta asiakasperheiltä heidän kokemuksiaan palvelusta. Haastateltavien asiakasperheiden asiakassuhde oli jo päättynyt ja osalla siitä oli jo hieman aikaa, joten saimme kokonaisvaltaisen katsauksen palvelusta kokonaisuudessaan haastateltavien kohdalta. Tutkimuskysymyksemme olivat seuraavat:

1. Millaista palvelua Hupi-hankkeen perheohjaus on tarjonnut?
2. Miten annettu palvelu on koettu?

Tutkimusotteemme oli kvalitatiivinen, eli laadullinen. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on aineiston ja sen analyysin muodon kuvausta. Tutkimuksessa voidaan kerätä aineistoa määrällisesti, eli kvantitatiivisesti, mutta aineiston käsittely on laadullista. (Eskola 1996, 13.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa keskitytään enemmän aineiston laatuun kuin sen määrään eli käytetään harkinnanvaraista otantaa. Tällöin tutkijalla täytyy olla kykyä rakentaa tutkimukselle kivenkova teoriapohja ja aineistoa tulee analysoida paljon syvemmin. Laatu toimii aineiston tieteellisyyden kriteerinä. (Eskola 1996, 18.)

5.2 Aineiston kerääminen

Saimme haastateltaviksi kolme asiakasperhettä. Haastateltavat saimme Hupi-hankkeen työntekijöiden kautta. He olivat laittaneet sähköpostia potentiaalisille haastateltaville, joista kolme perhettä suostui mukaan. Olimme toivoneet hie-man isompaa määrää haastateltavia. Haastattelut sovittiin joko asiakasperheiden kotiin tai koululle, jossa heidän lapsensa opiskelee. Tilalla, jossa haastattelu toteutetaan, on vaikutus siihen, miten haastattelu onnistuu. Mikäli tila on turhan muodollinen tai virallinen, saattaa haastateltava kokea olonsa epävarmaksi ja sen vuoksi voi olla suurempi mahdollisuus siihen, että haastattelu epäonnistuu. Haastateltavan koti on haastattelupaikkana puolestaan haastateltavalle turvallinen ja tuttu ympäristö ja näin ollen haastattelun onnistumismahdollisuus on suurempi. (Aaltola & Valli 2007, 29.)

Haastattelukysymykset löytyvät liitteestä 1, joskin haastatteluiden aikana saatoimme muokata kysymyksiä sen mukaan, miten asiakas vastasi edelliseen, välttääksemme turhaa toistoa kysymyksissä. Tällöin haastattelusta tuli myös dialogisempi. Pyysimme haastatteluiden alussa lupaa äänittää keskustelut puhelimiimme ja saimme luvat. Kerroimme myös, että äänitykset ovat vain meidän käytössämme ja että poistamme tiedostot, kunhan opinnäytetyömme valmistuu.

Haastattelut, kyselyt, havainnoinnit ja eri dokumentteihin perustuvat tiedot kuuluvat eniten käytettyihin tapoihin, kun kerätään aineistoa laadullista tutkimusta varten. Haastattelu laadullisen tutkimuksen aineistonhankintamenetelmänä on hyvä erityisesti joustavuutensa vuoksi. Haastattelua tehtäessä on mahdollista oikaista tulleet väärinkäsitykset tai epäselvyydet kysymyksiä koskien. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71.)

5.3 Aineiston analyysi

Haastatteluihin varasimme aikaa puoli tuntia, mutta todellisuudessa yksi haastattelu kesti noin kymmenen minuuttia. Litteroimme haastattelut sanatarkasti ja saimme analysoitavaa tekstiä kahdeksan sivua fontilla Arial, fonttikoolla 9 ja

rivivälillä 1. Haastattelut nimesimme haastattelujärjestyksen sekä haastateltavan perheen koon mukaan.

Sisältöanalyysi laadullisessa tutkimuksessa toimii niin yksittäisenä metodina kuin myös teoreettisena viitekehysenä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71).

Analysoimme haastatteluita ja teemoittelimme haastatteluissa esille nousseita aiheita. Teemoittelussa nousee esille ne asiat, joita jokaisesta valitusta teemasta on sanottu (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71). Teemoittelu on yleinen aineistolähtöinen analysointitapa, joka toteutetaan hakemalla yhdistävät, tai mahdollisesti myös erottavat tekijät, analysoitavasta aineistosta. Teemoittelu voi kuitenkin olla myös teorialähtöistä ja toteutua esimerkiksi viitekehysten tai teorian pohjalta. (KvaliMOTV i.a.)

Toteutimme teemoittelun aineistolähtöisenä, eli tarkastelimme aineistoa ja etsimme sieltä yhdistäviä tekijöitä. Teemoittelu aineistolähtöisenä analyysitapana oli meille luonteva keino lähteä tarkastelemaan aineistoa syvemmin. Aineiston teemoittelu ja analyysi oli meille tässä tapauksessa kohtalaisen helppoa, sillä haastateltavia oli vain kolme ja haastateltavien kokemukset ja vastaukset olivat hyvin samassa linjassa toistensa kanssa.

6 TULOKSET

Haastatellut perheet kokivat perheohjauksen positiivisena. Kaikki haastatellut asiakasperheet olivat tyytyväisiä saamaansa apuun ja olivat kokeneet avun tarpeitaan vastaaviksi. Eri asiakasperheiden tarpeet poikkesivat hieman toisistaan, mutta tuen saaminen koulunkäyntiin ja tuen saaminen vanhemmuuteen olivat asioita, jotka nousivat vahvimmin esiin haastatteluiden pohjalta.

Tulosten yhteyteen on liitetty sitaatteja haastatteluista tuodaksemme ilmi paremmin asiakasperheiden omia kokemuksia. Näistä sitaateista tulee hyvin ilmi haastateltavien tyytyväisyys palveluun. Haastateltavia perheitä oli kuitenkin vain kolme, joten vastauksia ei voida yleistää. Asiakasperheistä kaksi oli yksinhuoltajaitejä ja avunkohteena olevista lapsista yksi oli yläkoulussa. Haastatteluiden pohjalta valitsimme tärkeimmiksi esiintuotaviksi asioiksi konkreettisen avun. Haastatteluista selvisi millaista apua eri tilanteissa oleville on tarjottu ja miten se on koettu. Koimme että koulun perheohjaus on hyvin laaja käsite ja siksi saatua palvelua tulisi avata saatujen haastatteluiden pohjalta. Myöskin asiakkaiden kokemukset palvelun laadusta ovat tärkeitä ja ne antavat oman painoarvonsa koulun perheohjaukselle. Toinen esiin noussut tärkeäksi kokemamme asia oli kehitysideoita koulun perheohjaukseen. Mikäli palvelu vakiinnuttaisi asemansa, olisi nämä kehitysideoita ajattelemisen arvoinen asia.

6.1 Millaista apua Hupi-hankkeen perheohjaus on tarjonnut?

Kaikilla haastateltavilla asiakasperheillä oli taustallaan erilainen syy, miksi palveluun oli hakeuduttu. Avun muodot vaihtelivat siis paljonkin asiakasperheiden kesken, sillä jokaiselle asiakasperheelle oli rakennettu heidän tarpeitaan parhaiten palveleva malli. Esimerkiksi koulunkäynnin aloittamisen tukemiseen tarjottiin niinä aamuina tukea, kun lapsen äidillä itsellään oli aamuvuoro eikä hän voinut viedä lastansa kouluun tai auttaa aamutoimissa.

Mä olin niinku ihan hämmästynyt ..mä olin et eihän tämmöstä voi nyt olla olemassakaan.. et tuutte niinku laittaa mun lapsen kouluun ja tota ja tarjotte sen koulumatka kyydin mä aattelin et kenties niinku tulee vaikka kattomaan sinne et miten.. miten hän totanoinniin pääsee.. pääsee lähtemään mut se et se kyytikin viel.. et olin aivan ihmeissäni.

Kadonneeseen koulumotivaatioon auttamiskeinoja löytyi läksyjen tekemisen tukemisesta. Lisäksi vanhemmille tarjottiin keinoja selviytyä arjesta. Haastatteluiden pohjalta kävi ilmi, että useimmiten asiakasperheitä tavattiin kerran viikossa, mutta tarvittaessa useamminkin. Perheohjaaja saattoi tavata välillä pelkäänsä lasta ja tehdä hänen kanssaan lapselle itselleen mieluisia asioita kuten esimerkiksi leipoa, käydä pelaamassa biljardia tai ihan vain väritellä värityskuvia. Tarkoituksena oli luoda lapselle miellyttävä ympäristö, jolloin keskustelu hänen kanssaan olisi luontevaa. Keskusteluiden tarkoituksena oli selvittää, mitä lapsi itse ajatteli perheen tilanteesta, ja kuulla lapsen oma versio tapahtuneista asioista, joiden takia perheohjaukseen oli hakeuduttu.

No siis toihan kävi perheohjaaja meillä tässä siis, käviköhän alkuun, oisko ollu jopa kerta viikkoon vai parin viikon välein. Ihan niinku tääl meil kotona, että käytiin niinku ylipäätään sääntöjä läpi ja juteltiin, silleen et poika oli mukana myös ja niinku ihan näistä ja hän tapas pojan kahden kesken ja ihan siis semmosta niinku siis juttelua.

6.2 Miten annettu apu on koettu?

Annettu apu räätälöitiin perheiden tarpeiden ja toiveiden mukaan, mikä osaltaan vaikuttaa siihen, että annettu apu oli koettu positiiviseksi. Vanhempien huolta helpotti tieto, että lapsella on joku turvallinen aikuinen kenen kanssa jutella ajatuksistaan. Keskusteluapu ei ollut tarkoitettu kuitenkaan pelkäänsä lapsille, vaan myös vanhemmille. Haastatelluista vanhemmista lähes jokainen mainitsi saaneensa itse apua siitä, että oli keskustellut perheohjaajan kanssa ihan arkisistakin asioista. Omien ajatusten jäsentäminen ja tunteiden purkaminen ulkopuoliselle aikuiselle oli tuonut isoa helpotusta arkeen, varsinkin yksinhuoltajaperheille.

Joo, kyllä, ja sit sitä keskusteluapua myös, et se ei ollut pelkästään sitä konkreettista apua vaan oli sit kiva niinku että että voi vähän jäsenellä niitä ajatuksia toisen... ammattilaisen kanssa ja tota... myöskin meil oli niinku hyvä vuorovaikutus perheohjaajan kanssa että... oli helppo niinku jutella ja puhua niistä.. niistäkin asioista

Yksi vanhempi kertoi, että hänellä ja yhteisen lapsen toisella huoltajalla oli erittäin tulehtuneet välit ja näkemykset lapsen hoidosta erosivat suuresti. Lapsen ongelmiin ei pystytty löytämään yhtenäistä ratkaisumallia ja apua hakenut vanhempi koki olevansa yksin vaikean lapsen kanssa. Perheohjaaja keskusteli kummankin vanhemman kanssa saaden aikaan lapsen etua parhaiten edistävän ratkaisumallin, jota kumpikin vanhempi sitoutui noudattamaan. Vanhempien välit paranivat, kun iso ongelma ratkaistiin heidän väliltään, ja lapsen vointi parani. Apua hakenut vanhempi kertoi olevansa hyvin kiitollinen saamastaan palvelusta ja yllätynyt siitä, miten pieni asia lopulta paransi hänen ja entisen puolisonsa välit.

6.3 Haastatteluista nousseet kehitysideat

Koulun perheohjauksessa määritelty asiakassuhde oli noin kolmen kuukauden mittainen ja tarvittaessa pidempi. Kuitenkin haastatteluissa nousi ilmi, että vaikka ongelmiin olikin saatu apua ja ratkaisuja, niin jonkinlaista yhteyttä olisi kaivattu lisää. Eräs haastatelluista toi kertoi, että perheohjaaja oli soittanut jälkikäteen ja kysellyt kuulumisia. Tämä tapahtui kuitenkin melko pian palvelusuhteen päättymisen jälkeen, ja hän olisi kaivannut paria kuukautta myöhemmin vastaavaa puhelua. Näin olisi voitu paremmin seurata, onko opetetut ja opitut asiat muotoutuneet sujuvaksi osaksi arkea. Samoin ikärajan nostoa toivottiin, ainakin heidän kohdalla, jotka ovat saaneet palvelua peruskoulun lopulla.

Joo siis mä on niinku siin mieles vähä pettynykin että poika on niin sanotusti yli-ikänen niihin palveluihin, et sitä ei pystytty sitä toimintaa jatkaan, et mä olisin kokenu, et se olis ollu äärimmäisen hyvä vielä.

Haastatteluista nousi yhteinen toive kaikilta asiakasperheiltä, että koulun perheohjaus tulisi jäämään vakituiseksi palveluksi. Koulun perheohjaus koettiin tär-

keänä palveluna ja sen loppuminen koettiin harmillisena. Koulun perheohjaus nähtiin hyvänä matalan kynnyksen palveluna, josta voisi saada apua jo pieniinkin ongelmiin. Haastatteluista nousi esiin myös se, että koska palvelu on matalan kynnyksen palvelu, on se helpompi ottaa heti vastaan, eikä jäädä odottamaan sitä, että tilanne muuttuu entistä huonommaksi. Todettakoon että haastatteluiden aikaan perhepalveluihin oli noin puolen vuoden jono. Yksi haastateltavista kertoi, että oli hakenut aikaa perheneuvolaan ennen kuin sai tietää Hupi-hankkeesta, eikä ollut saanut aikaa perheneuvolasta, vielä siihenkään mennessä, kun koulun perheohjaaja oli jo auttanut heitä.

Toivon todella että olis tällöinen palvelu myös jatkossa

Ei mul oo kun hyvää sanottavaa tost, must se oli niinku äärimmäisen hyvä, et tollanen palvelu on olemassa ja just se, et se niinkun toivottavasti jatkuu niinku tulevaisuudessakin, et ku ite ainakin koki, et siit oli aivan älyttömän suuri hyöty et niinkun tommosta on, niin se että toivottavasti se jatkuu.

7 POHDINTA

7.1 Johtopäätökset

Vaikka haastateltavia olikin melko vähän, saimme tarkkaa tietoa heidän kokemuksistaan palvelusta eikä niitä voi vähätellä vain pienen otoksen perusteella. Opinnäytetyössämme tulimme siihen lopputulokseen, että Hupi-hankkeen tarjoama koulun perheohjaus oli onnistunut hanke, joka vastasi asiakkaiden tarpeisiin. Oma ajatuksemme koulun perheohjauksen tärkeydestä on linjassa saatujen vastausten perusteella. Olisi ollut mielenkiintoista saada haastateltaviksi asiakasperheitä, jotka eivät ole olleet tyytyväisiä palveluun, mutta työntekijöiden mukaan sellaisia perheitä ei juuri ole ollut. Olisimme toivoneet, että haastateltavia olisi ollut enemmän, mutta tähän emme voineet itse mitenkään vaikuttaa. Kaikki haastateltavat ohjattiin meille Hupi-hankkeen työntekijöiden toimesta. Työntekijät olivat ottaneet yhteyttä vain heihin, joiden ajattelivat olevan halukkaita vastaamaan haastatteluun ja harmittelivat itsekin, että vain kolme asiakasperhettä vastasi.

Aihepiirinä avun hakeminen ja vastaanottaminen saattavat kuitenkin olla monelle arka asia ja olemmekin pohtineet, että ehkä juurikin tästä syystä haastatteluun suostuneita perheitä ei ollut niin paljoa. Tähän saattoi vaikuttaa myös se, että hankkeen tarjoama perheohjaus oli jo loppunut siinä vaiheessa, kun aloimme haastatteluja tekemään. Hankkeen perheohjauksen parissa olleet perheet eivät välttämättä kokeneet siis aiheutta enää ajankohtaiseksi ja tästä syystä eivät innostuneet lähtemään haastateltaviksi.

Yhteiskunnallisesti koulun perheohjaus toisi varmasti säästöjä, sillä on halvempaa tehdä työtä ennaltaehkäisevästi kuin korjaavasti. Kuitenkaan työn vaikutus ei näy kuin vasta pitkällä aikavälillä ja se voi hetkellisesti tuoda lisäkuluja. Koulutuksellinen tasa-arvo on kuitenkin tärkeä asia, jota mielestämme tulee edistää ja uskomme, että lopulta sijoitukset kaikkeen ennaltaehkäisevään työhön maksavat itsensä takaisin. Yhteiskunnan muutoksien myötä ja elämän siirryttyä yhä enemmän sosiaalisen median ja älylaitteiden ääreen, koulu on edelleen hyvä

paikka tavoittaa nuoria ja tehdä perhetyötä, sillä siellä tavoittaa yhä valtaosan ikäryhmästä helposti.

7.2 Luotettavuus ja eettisyys

Haastateltavien vähyydestä riippumatta voimme pitää tutkimustamme silti luotettavana, sillä tutkimusmenetelmämme oli laadullinen. Jokaisella haastateltavallamme oli omakohtaisia kokemuksia Hupi-hankkeen tarjoamasta koulunperheohjauksesta. Haastattelujen määrän vähäisyydestä johtuen pyrimme panostamaan laajaan ja monipuoliseen lähteiden käyttöön. Pyrimme valitsemaan lähteiksi mahdollisimman ajankohtaista, mutta myös luotettavaa tietoa.

Analyysimme on mielestämme luotettava, sillä toteutimme litteroinnin perusteellisesti ja meitä oli kaksi analysoimassa aineistoa. Tämän lisäksi tiedostimme myös omat näkökulmamme perheohjauksen hyödyllisyydestä ja toteutimme analysoinnin niin, etteivät omat mielipiteemme asiasta siihen vaikuttaneet.

Kaikilta haastateltavilta saimme luvan tutkimuksen tekemiseen. Kerroimme haastateltaville mikä on tutkimuksemme tarkoitus ja mihin aineistoa käytämme. Jokaisen haastattelun alussa kertosimme, että haastateltavien anonymiteetti säilyy opinnäytetyötämme tehdessä.

Jokaisen haastattelun nauhoittamiseen pyysimme erikseen jokaiselta haastateltavalta luvan. Meidän lisäksemme emme antaneet kenenkään muun kuulla nauhoitteita. Litterointivaiheessa poistimme haastatteluista tunnistetietoja, jotka korvasimme perheen keskinäisillä sanoilla kuten isä, äiti, poika tai tyttö. Litteroinnin jälkeen äänitiedostot, jotka löytyivät vain meidän puhelimistamme, poistettiin.

7.3 Koulun perheohjaus seurakunnan tarjoamana palveluna?

Opinnäytetyötä tehdessämme meille heräsi kysymys, olisiko mahdollista, että koulun perheohjaus olisikin seurakunnan tarjoamaa palvelua. Mitä vaikutuksia sillä olisi työnkuvaan, muuttuisiko perheohjauksen luonne radikaalisti tai miten perheohjaus tukisi seurakunnan omia tavoitteita? Vaikuttaisiko se jollakin tapaa palvelun vastaanottamiseen? Tätä näkökulmaa pohdimme lähinnä omien keskustelujen ja kirjälähteiden kautta.

Seurakuntien tarjoama perhetyö eroaa muusta perhetyöstä siten, että siinä on mukana myös hengellinen aspekti. Tämä on meidän mielestämme varmasti tärkeää erityisesti niille ihmisille, jotka ovat uskossa. Kuitenkin ihmiset, jotka eivät itse ole uskossa, saattavat kokea tämän näkökulman turhana. Vaikka seurakunnan perhetyö tarjoaa apua myös niille ihmisille, jotka eivät kirkkoon kuulu, voi heillä kuitenkin olla suurempi kynnys hakeutua juurikin tämän uskonnollisen aspektin vuoksi seurakunnan perhetyön piiriin.

Pohdimme asiaa myös seurakunnan kannalta. Tulimme siihen lopputulokseen, että mikäli seurakunnat tarjoaisivat koulun perheohjausta, niin tasapuolisuuden vuoksi, siinä ei mielestämme tulisi olla uskonnollista aspektia mukana. Poikkeuksena ellei siihen osallistuvat perhe itse niin toivoisi. Uskonnollinen puoli on kuitenkin aina seurakunnan toiminnan kannalta oleellista ja mikäli sitä ei olisi, niin hyvin oleellinen osa puuttuisi. Kuitenkin koemme, että mikäli seurakunta on järjestävänä tahona, on uskonnollinen aspekti kuitenkin aina jollakin tapaa mukana, vaikka se ei niin suoraan toiminnassa näkyisikään.

Päädyimme pohdinnassamme siihen, että mikäli koulun perheohjaus olisi seurakunnan järjestämää, saattaisi joillakin ihmisillä olla aikaisempaa enemmän ennakkoluuloja sitä kohtaan. Toisaalta taas joidenkin ihmisten voisi myös olla helpompaa ottaa vastaan seurakunnan taholta tulevaa koulun perheohjausta, sillä kokemustemme mukaan seurakunta koetaan kuitenkin luotettavana tahona. Eri uskontokuntia ajatellen on mielestämme ehkä parempi, että koulun perheohjauksen järjestää jokin uskonnollisesti neutraali taho.

7.4 Ammatillinen kehitys

Opinnäytetyö prosessimme oli omasta mielestämme onnistunut, vaikka emme alkuperäisessä suunnitellussa aikataulussa onnistuneet pysymäänkään. Etenimme aluksi nopeaan tahtiin, mutta haastattelujen tekemisen jälkeen prosessimme kohtasi hiljaisemman vaiheen. Loppua kohti tahti taas kiihtyi ja takaisin vauhtiin päästyämme saimme opinnäytetyötä taas hyvällä tahdilla eteenpäin. Koemme, että lopulta oli kuitenkin ihan hyvä, että opinnäytetyömme oli kuitenkin pidemmän aikavälin prosessi, sillä ehdimme kunnolla perehtymään aihepiiriin ja myös refleктоimaan omia kokemuksiamme aiheesta tarkemmin. Haastavaksi koimme koulun perheohjausta käsittelevien lähteiden löytämisen, useimmiten perheohjauksella viitattiin sosiaalihuollon perheohjaukseen tai muualla annettavaan perheohjaukseen. Kouluista käsin tapahtuva perheohjaus on ehkä vielä sen verran uusi ilmiö, että sen vuoksi juurikin siitä oli haastavampaa lähteitä löytää.

Koemme, että opinnäytetyömme toimi merkittävässä roolissa ammatillisuutemme kehityksessä, sillä sosionomin tulee muun muassa osata analysoida epätaasa-arvoa, huono-osaisuutta ja niitä rakenteita, jotka hyvinvointia tuottavat, sekä ehkäistä syrjäytymistä. Tämän lisäksi hyvinvointia vaarantavien riskitekijöiden tunnistaminen ja myös hyvinvointia suojaavien tekijöiden tunnistaminen, sekä ennaltaehkäisevän työn varhaisen tukemisen näkökulmien soveltaminen, kuuluu sosionomilta edellytettävään perusosaamiseen. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016.) Opinnäytetyössämme pääsimme perehtymään ja tutustumaan kaikkiin näihin teemoihin erittäin tarkasti ja perusteellisesti.

Koemme, että opinnäytetyömme aihe on erittäin ajankohtainen ja tärkeä yhteiskunnallisesta näkökulmasta.

LÄHTEET

- Aaltola, Juhani & Valli, Raine 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Juva: PS-kustannus.
- Ahonen, Suvi-Tuulia 2012. Koululaisten perhetyöntekijöiden toimenkuvauudistus Tuusulan kunnassa. Laurea-ammattikorkeakoulu. Hyvinkään toimipaikka. Opinnäytetyö. Viitattu 12.2.2017.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/51780/ToimenkuvauudistusAhonen.pdf?sequence=1>
- Alatupa, Saija; Karppinen, Christer; Keltikangas-Järvinen, Liisa & Savioja, Hannele 2007. Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma – Löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta? Sitran raportteja 75. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Aula, Maria Kaisa 2014. Eriarvoistuva lapsuus. Teoksessa Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2014. Eriarvoistuva lapsuus – Lasten hyvinvointi kansallisten indikaattoreiden valossa. Lapsiasiavaltuutetun julkaisuja 2014:3. Viitattu 12.2.2017. <http://lapsiasia.ssthosting.fi/wp-content/uploads/2014/12/Vuosikirja-2014.pdf>
- Notkola, Veijo & Pitkänen, Sari & Tuusa, Matti & Ala-Kauhaluoma, Mika & Harkko, Jaakko & Korkeamäki, Johanna & Lehikoinen, Tuula & Lehtoranta, Pirjo & Puumalainen, Jouni 2013. Nuorten syrjäytyminen - tietoa, toimintaa ja tuloksia? Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013. Viitattu 24.2.2018.
https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/julkaisut/Documents/trvj_1+2013.pdf
- Eriksson, Esa & Arnkil, Tom Erik 2005. Huoli puheeksi - Opas varhaisista dialogeista. Stakes: Oppaita 60. Helsinki: Stakes.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Hämeenlinnan seurakunnat i.a. Perheneuvonta. Viitattu 3.1.2018.
<https://www.hameenlinnanseurakunnat.fi/apua-elamaan/perheneuvonta/>

- Hämäläinen, Laura & Koistinen, Maiju 2012. Diakoninen perhetyö Jyväskylässä – Työntekijöiden kuvauksia diakonisesta perhetyöstä Keltinmäen, Säynätsalon ja Vaajakosken alue seurakunnissa. Diakonia ammattikorkeakoulu. Pieksämäki. Diakonisen hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 25.2.2018.
http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/52292/Hamalainen_Laura_Koistinen_Maiju.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Infopankki i.a. Erilaisia perheitä. Viitattu 24.2.2018.
<https://www.infopankki.fi/fi/elama-suomessa/perhe/erilaisia-perheita>
- Isotalo, Panu & Ringman, Miikka 2015. Oma elämä näkyväksi – NäytönPaikka-nettipalvelu nuorten sosiaalisen vahvistumisen välineenä. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy. Viitattu 24.2.2018.
<https://www.naytonpaikka.fi/pdf/oen.pdf>
- Jokela, Eero & Pruuki, Heli 2010. Jo iso, vielä pieni – Kouluikäisen lapsen maailma. Helsinki: LK-kirjat.
- Järvinen, Ritva; Lankinen, Aila; Taajamo, Terhi; Veistilä, Minna & Virolainen Arja 2012. Teoksessa Perheen parhaaksi – Perhetyön arkea. Porvoo: Edita.
- Karjalainen, Kaisa 2013. ”Se on kokoajan parantanut niinku sika juoksuaan” – Vanhempien arjelle ja ennaltaehkäisevälle perhetyölle antamat merkitykset. Tampereen yliopisto. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 12.2.2017. <https://tampub.uta.fi/handle/10024/84546>
- Kuusisto, Meeri 2016. ”Nuorten syrjäytyminen puhuttaa ja niin pitääkin” - Diskurssianalyttinen tutkimus nuoria koskevasta syrjäytymiskeskustelusta Helsingin Sanomien artikkeleista. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 19.3.2018.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/50309/URN:BN:fi:juu-201606143080.pdf?sequence=1>
- KvaliMOTV i.a. Teemoittelu. Viitattu 4.12.2017.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html
- Kontturi, Janne 1999. Rakkaat vanhemmat? Helsingin yliopiston opettajakoulutuslaitoksen julkaisuja. Kasvatustiede. Helsingin yliopiston verkkojulkaisut. Viitattu 3.1.2018.
<http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/kas/opett/pg/kontturi/rakkaatv.html>

- Laakkonen, Kirsi 2010. "Vanhemmuus on vastuuta koko lapsen elämästä." Vanhempien käsityksiä vanhemmuudesta, perheestä ja kasvatuksesta nykypäivänä. Opettajankoulutuslaitos. Hämeenlinna. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 3.1.2018.
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/81440/gradu04193.pdf?sequence=1>
- Lallukka, Kirsi 2003. Lapsuusikä ja ikä lapsuudessa. Viitattu 24.2.2018.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13354/9513915387.pdf?sequence=1>
- Lahikainen, Anja Riitta & Paavonen, Juulia E 2011. Perhe ja lapsen hyvinvointi. Viitattu 19.3.2018.
http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66221/perhe_ja_lapsen_hyvinvointi_2011.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2016. Eriarvoistuva koulu? Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2016:1. Viitattu 12.2.2017. http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2016/04/LA_vuosikirja_2015-2.pdf
- Lastensuojelulaki 417/2007, 13.4.2007. Viitattu 24.2.2018.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L1P6>
- Leppälahti, Merja 2008. Katsaus: Silmäys nuorisotutkimukseen. Viitattu 25.2.2018. http://www.elore.fi/arkisto/1_08/lep1_08.pdf
- Lindgren, Elina 2007. Perhetyön merkityksiä etsimässä. Tutkimus Porin seurakuntayhtymän perhetyön kehittämishankkeesta. Tampereen yliopisto. Porin yksikkö. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 12.2.2017.
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/78418/gradu02124.pdf?sequence=1>
- Nuorisolaki 1285/2016, 21.12.2016. Viitattu 24.2.2018.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>
- Pulkkinen, Suvi & Roihuvuo, Johanna 2014. Erkanevat Koulutuspolut. Espoo: Suomen ylioppilaskuntien liitto. http://akateemisetnaiset.fi/wp-content/uploads/2014/11/141203_SYL_julkaisu_Erkanevat-koulutuspolut_2014.pdf
- Riihimäki i.a. Koulun perheohjaus. Viitattu 12.2.2017.
<http://www.riihimaki.fi/palvelut/sivistyspalvelut/perusopetus/perusop>

[etuksen-hankkeet/huolenpitoa-hanke/toimintamallit/kouluilta-kasin-tehtava-perhetyo/](#)

Rönkä, Anneli & Kinnunen, Ulla 2002. Teoksessa Perhe ja vanhemmuus - Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu: PS-kustannus.

Sakasti i.a. Kirkon perhetyö. Viitattu 12.2.2017

<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content386525>

Saloranta, Ville & Näsman, Kaisa 2017. Huolenpitoa-hanke loppuraportti.

Satka, Mirja 2011. Varhainen puuttuminen lapsuuden ja nuoruuden riskien hallinnoimisena. Teoksessa Mirja Satka, Leena Alanen, Timo Harrikari & Elina Pekkarinen (toim.) Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Tampere: Vastapaino, 61–94.

Sosiaalialan AMK-verkosto 2016. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. Viitattu 25.2.2018.

http://www.tamk.fi/documents/10181/809882/SOAMK+KOMPETENSSIT_2016.pdf/a42b7145-638f-4779-84da-e38671ab405a

Sosiaalihuoltolaki 2014/1301, 30.12.2014. Viitattu 10.11.2017

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L3P18>

Tilastokeskus i.a. Perhe. Viitattu 3.1.2018.

<http://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>

Terveysten ja hyvinvoinnin Laitos i.a.a. Huolen vyöhykkeet. Viitattu 23.11.2017.

https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/huolenpuheeksi-ottaminen/huolen-vyohykkeet

Terveysten ja hyvinvoinnin Laitos i.a.b. Perhetyö. Viitattu 12.2.2017.

<https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>

Terveysten ja hyvinvoinnin Laitos i.a.c. Nuorten syrjäytyminen. Viitattu

18.2.2018. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vihanninjoki, Anu 2014. Äänekosken seurakunnan lapsi- ja perhetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Pieksämäen toimipaikka. Sosiaalialan koulu-

tusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 3.1.2018.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/80730/Vihanninjoki_Anu.pdf..pdf?sequence=1&isAllowed=y

Virman, Aino 2016. Koulun perhetyö, Saunakallion koulun perhetyön malli. Metropolia ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 12.2.2017.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/118679/aino_virman_ont.pdf?sequence=1

Vuori, Jaana & Nätkin, Ritva 2007. Perhetyön tieto ja kritiikki. Teoksessa Jaana Vuori & Ritva Nätkin (toim.) Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino.

Väestöliitto i.a. Monenlaiset perheet. Viitattu 3.1.2018.

http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_asten_vanhemmat/lapsijaseksuaalisuus/usein-kysytyt-kysymykset/monenlaiset-perheet/

Wallin, Aila 2011. Sosiaalityö koulussa - avaimia hyvinvointiin. Helsinki: Tietosanoma.

Yesilova, Katja 2009. Ydinperheen politiikka. Helsinki: Gaudeamus.

LIITE 1: Haastattelurunko asiakkaille

1. Millaisien asioiden takia ohjautuitte koulun perheohjaukseen? (vain pääpiirteittäin)
2. Mitä kautta saitte tiedon koulun perheohjauksesta?
3. Oliko teillä jotain ennakoajatuksia/olettamuksia koulun perheohjauksesta?
4. Minkälaista apua teille tarjottiin?
5. Miten apu vastasi tarpeisiinne?
6. Koitteko saavanne tarpeeksi apua?
7. Olisitteko kaivanneet vielä jotain lisää?
8. Muuttuivatko ennakoajatuksenne?
9. Koitteko koulun perheohjauksen hyödylliseksi palveluksi?
10. Suositteko palvelua toisille?
11. Haluatteko sanoa vielä jotain